

OUDERENMISHANDELING EN ONTSPORDE MANTELZORG

GEBUIK BIJ
ELKE VORM VAN
HUISELIJK GEWELD
EN KINDER-
MISHANDELING
DE MELDCODE!

Ouderenmishandeling is “al het handelen of het nalaten van handelen van al degenen die in een terugkerende persoonlijke of professionele relatie met de oudere (iemand van 65 jaar of ouder) staan, waardoor de oudere persoon lichamelijke en/of psychische en/of materiële schade lijdt en waarbij van de kant van de oudere sprake is van een vorm van gedeeltelijke of volledige afhankelijkheid.”

Bij ontspoorde mantelzorg overschrijdt de mantelzorger de grens van goede zorg door overbelasting, onmacht, onkunde of onwetendheid. Een kenmerk van ontspoorde mantelzorg is het ontbreken van opzet.

VORMEN EN MOGELIJKE SIGNALLEN VAN OUDERENMISHANDELING

Vorm	Mogelijke signalen
Lichamelijke mishandeling (o.a. slaan, duwen, schoppen, bedreigen of letsel toebrengen)	onverklaarde onderhuidse bloedingstoringen, botbreuken, letsel van verschillende ouderdom, letsel past niet bij gerapporteerde toedracht
Psychische mishandeling (o.a. herhaaldelijk uitschelden en kleineren, beperken bewegingsvrijheid, bezoek ontzeggen, post achterhouden)	gedragsveranderingen, depressieve- en angstklachten
Financieel misbruik (o.a. veranderen van het testament, zonder toestemming verkopen van goederen, onbevoegd gebruik van iemands pinpas of creditcard, misbruik PGB)	gebrek aan standaard (medische) voorzieningen, verdwijnen van bezittingen, plotselinge schulden (zie ook de factsheet specifiek over financieel misbruik)
Verwaarlozing (o.a. onthouden van voeding, lichamelijke verzorging of toegang tot medische zorg, affectieve verwaarlozing)	onbehandelde doorligplekken, ondervoeding, slechte lichamelijke hygiëne, smetplekken, onvoldoende toezicht op oudere
Seksueel misbruik (o.a. verbale grensoverschrijding, ongewenste seksuele handelingen verrichten met of in het bijzijn van de oudere)	onverklaarde onderhuidse bloedingstoringen in genitaal gebied, bloedvlekken in ondergoed, onverklaarde seksueel overdraagbare aandoeningen

MEER INFORMATIE

Zie de [bronnen](#).

FEITEN EN CIJFERS

- [Gezondheidsmonitor 2016](#)
Uit [deze monitor](#) (over 12 maanden) blijkt dat psychische mishandeling het vaakst voorkomt en 4.0% van de ouderen van 65 jaar en ouder in Nederland hiermee te maken krijgt, gevolgd door financieel misbruik (1.1%) en verwaarlozing (0.6%).
- [Regioplan 2018](#)
[Deze interviewstudie](#) (uitgevoerd in Rotterdam, Tilburg en Boxtel) concludeert dat 1 op de 20 thuiswonende ouderen van 65 jaar en ouder ooit te maken krijgt met ouderenmishandeling en 1 op de 50 op jaarbasis te maken heeft met ouderenmishandeling. De meest gerapporteerde vorm blijkt in beide gevallen financieel misbruik, gevolgd door psychische en lichamelijke mishandeling.

ADVIES / MELDEN

- Voor advies, melden en/of doorverwijzing naar opvang en/of andere hulp, bel: [Veilig Thuis 0800 20 00](#)

ENGBELSE VERTALING

Zie [hier](#).

OUDERENMISHANDELING EN ONTSPORDE MANTELZORG

SIGNALEN PASSENDE BIJ OVERBELASTE/ONTSPORDE MANTELZORG

- Overbelasting en frustratie bij mantelzorger, zich bijv. uitend in grensoverschrijdend gedrag naar de oudere of anderen toe
- Compassiemoeheid bij de mantelzorger
- Weigeren hulp(verlening) voor oudere, isoleren van de oudere

MOGELIJKE RISICOFACTOREN OP OUDEREN- MISHANDELING

Bij slachtoffers:

- aanwezigheid cognitieve stoornissen
- psychische/psychiatrische aandoeningen
- een slechte fysieke gezondheid
- functionele beperkingen en afhankelijkheid van zorg
- beperkt sociaal netwerk of eenzaamheid
- lagere sociaal-economische status

Bij plegers:

- psychische-en psychiatrische aandoeningen
- alcohol- en middelengebruik
- overbelasting in de mantelzorgsituatie
- geweld in de familiegeschiedenis

EXTRA AANDACHTSPUNTEN

- Schaamte/taboe bij slachtoffer en pleger
- Bij elke vorm van huiselijk geweld en kindermishandeling dien je als professional de meldcode te gebruiken - dus ook bij een vermoeden van ouderenmishandeling of ontspoorde mantelzorg. Algemene meldcode richtlijnen (zoals de 5 stappen) staan niet op deze factsheet beschreven – bezoek daarvoor de link.

BRONNEN OUDERENMISHANDELING EN ONTSPOORDE MANTELZORG

Dit bestand geeft een overzicht van organisaties die betrokken zijn geweest bij de ontwikkeling van de [bijbehorende factsheet](#) en van beschikbare achtergrondinformatie (bronnen).

BETROKKEN ORGANISATIES

In het maken van deze factsheet over ouderenmishandeling en ontspoorde mantelzorg voor professionals in alle beroepen die een [meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld](#) hanteren, hebben de volgende organisaties input geleverd:

- [Nederlandse Vereniging voor Klinische Geriatrie \(NVKG\)](#) (hoofdauteur factsheet namens de NVKG: Mw. Drs. M.E. van Houten, voorzitter landelijke richtlijn Vermoeden van ouderenmishandeling in het medisch-specialistische zorgdomein)
- Augeo
- GGD GHOR Nederland
- Movisie
- Veilig thuis
- Verenso

Voor vragen en/of opmerkingen over de factsheet, kunt u e-mailen met info@nvkg.nl

BRONNEN

De volgende documenten en informatiebronnen geven meer informatie over de signalen van ouderenmishandeling en ontspoorde mantelzorg, risicofactoren, en dingen om op te letten bij het doorlopen van de [5 stappen](#) van de meldcode kindermishandeling en huiselijk geweld:

- Actieplan 'Ouderen in veilige handen'. Brief aan de Tweede Kamer van 11 maart 2011, Kamerstukken II 2010/11, 29389, 30

- Comijs HC, Pot AM, Smit JH, et al. Elder abuse in the community: prevalence and consequences. *J Am Geriatr Soc.* 1998;46(7):885-8. PubMed PMID:9670877.
- Comijs, HC 1999, 'Elder mistreatment: prevalence, risk indicators and consequences', PhD, Vrije Universiteit Amsterdam.
- Gezondheidsmonitor Volwassenen en ouderen, 2016: <https://statline.rivm.nl/#/RIVM/nl/dataset/50089NED/table?ts=1637936293962>
- <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-534209>
- <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Factsheet%20Ouderenmishandeling%20III%20Financieel%20misbruik%20%5BMOV-287580-0.2%5D.pdf>
- <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Factsheet%20ontspoorde%20mantelzorg%20%5BMOV-695455-1.1%5D.pdf>
- <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Signalenkaart-Ontspoorde-Mantelzorg%20%5BMOV-458810-1.1%5D.pdf>
- <https://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/publication-attachment/Factsheet-Ouderenmishandeling-Algemeen%20%5BMOV-225838-0.7%5D.pdf>
- Dong X, Simon MA. Elder abuse as a risk factor for hospitalization in older persons. *JAMA Intern Med.* 2013;173(10):911-7. doi: 10.1001/jamainternmed.2013.238. PubMed PMID: 23567991.
- Dong XQ. Elder Abuse: Systematic Review and Implications for Practice. *J Am Geriatr Soc.* 2015;63(6):1214-38. doi: 10.1111/jgs.13454. Epub 2015 Jun 11. Review. PubMed PMID: 26096395.
- Handleiding ouderenmishandeling mei 2017, Samen Veilig Midden-Nederland, Utrecht
- Johannesen M, LoGiudice D. Elder abuse: a systematic review of risk factors in community-dwelling elders. *Age Ageing.* 2013;42(3):292-8. doi:10.1093/ageing/afs195. Epub 2013 Jan 22. Review. PubMed PMID: 23343837.
- McCausland B, Knight L, Page L, et al. A systematic review of the prevalence and odds of domestic abuse victimization among people with dementia. *Int Rev Psychiatry.* 2016;28(5):475-484. Epub 2016 Aug 26. PubMed PMID:27564566.
- Naughton C, J. Drennan, M.P. Treacy, A. Lafferty, I. Lyons, A. Phelan, S. Quin, O'Loughlin, A., Delaney, L. (2010) Abuse and Neglect of Older People in Ireland.
- Publicatie ouderen Veilig thuis, een beschrijving van de nieuwe werkwijze rondom ouderenmishandeling. Veilig thuis Utrecht. 2015,
- Prevalentieonderzoek naar aard en omvang van ouderenmishandeling, Regioplan, 2018
- Pillemer K, Burnes D, Riffin C, et al. Elder Abuse: Global Situation, Risk Factors, and Prevention Strategies. *Gerontologist.* 2016;56Suppl2:S194-205. doi: 10.1093/geront/gnw004. Review. PubMed PMID: 26994260; PubMed Central PMCID: PMC5291158.
- SCP-rapport Ouderenmishandeling in Nederland, 2015
- Yon Y, Mikton CR, Gassoumis ZD, Wilber KH. Elder abuse prevalence in community settings: a systematic review and meta-analysis. *Lancet Glob Health.* 2017 Feb;5(2):e147-e156. doi: 10.1016/S2214-109X(17)30006-2. Review. PubMed PMID: 28104184